

Svensk parlamentarism anno 2018

En kaotisk höst

”Vi har sju partier som vägrar samarbeta med det åttonde och som länge dessutom vägrade samarbeta sinsemellan. Hösten har varit förskräcklig ur demokratisk synpunkt. Den representativa demokratin har blivit ett skämt. Oförskämdheter mellan partiledare har haglat och de har krävt ursäkter av varandra och i protest och ilska lämnat sammanträdet. Det enda som fattades en polsk riksdag var slagsmålen.”

Stabilitet – fram till 2010

- Socialdemokratisk dominans
- Gynnades fram till enkammarriksdagens införande av valsystemet
- Blockpolitiken har inneburit att svensk politik haft drag av Westminsterparlamentarism
- Stabilt partisystem

Kris för den svenska parlamentarismen?

2010-14: Sverigedemokraternas inträde gör att blockpolitiken imploderar

2010/11 röstade Sverigedemokraterna tillsammans med de röd-gröna partierna ned 19 av regeringens propositioner (genomgående viktiga frågor)

Konsekvens: försiktig och passiv regering, som ofta drog tillbaka förslag eller anslöt sig till oppositionens, ibland avstod från att yrka på utskottsreservationer när det saknades majoritet (allt för att undvika voteringsnederlag)

Vågmästarparlamentarism

”I verkligheten har partiet denna riksdag fyllt *vågmästarens* funktion genom att tillse att ingendera vågskålen tyngde ned den andra, utan tungan pekade rätt” (DN, 19 juni 1922).

= Förmåga att kalibrera den egna ståndpunkten gentemot övriga partiers och utifrån det handlingsutrymme som uppstod få gehör för den **egna** politiken

Frisinnade partiet hade 41 av 230 mandat i andra kammaren!

Carl Gustaf Ekman, statsminister 1926-28 och 1930-32, föredrog termen ”tyngdpunktsparlamentarism”

Ny innebörd...

Ett vågmästarparti är ett parti som med ett begränsat antal mandat kan fälla avgörandet i frågor där majoritetsförhållandena är oklara till följd av att två partier eller block står mot varandra

Således: Sverigedemokraterna kan i denna mening betraktas som ett vågmästarparti (även om "tungan på vågen"-parti är mer rättvisande)

Decemberuppgörelsens innehåll

1. Statsministerkandidaten från största "partikonstellation" bildar regering – även om denna saknar majoritet
2. En minoritetsregering ska (om den är största partikonstellation) få igenom sin budget
3. Utbrytningar ur budgeten ska inte ske
4. Samarbete över blockgränsen om försvar, energi och pensioner

Om budgetprocessen

Avsikten med budgetlagen är inte att underlätta för minoritetsregeringar att få igenom förslag som det inte finns stöd för

Syftet är att förhindra oheliga allianser och tillfälliga majoriteter som utan ansvar ökar utgifterna på enskilda områden utan hänsyn till helheten

Därigenom underlättas det för minoritetsregeringar att få igenom budgeten – men den måste förvissa sig om att det finns stöd

Det betyder att minoritetsregeringar måste samarbeta med delar av oppositionen

2014-2018

- Svag regering: interna motsättningar – och minoritetsställning
- Budgetnederlag 2014
- Fortsatt passivitet när det finns behov av reformer
- Kraftig majoritet för oppositionen – men den saknar i praktiken ett alternativ

Vad är egentligen parlamentarism?

Kriterier:

Väljarnas inflytande över regeringsfrågan sker indirekt – parlamentet utser, granskar och (om så krävs) avsätter regeringen

Regeringens beroendeförhållande till parlamentet är det centrala

Parlamentarismens grundprincip: regeringen åtnjuter förtroende så länge inte allvarlig motsatsställning uppkommer

Regeringsbildningen

Utmärkande för Sverige:

- Talmannens centrala roll
- Förhållandevis oreglerad process
- Negativ parlamentarism med obligatorisk statsministeromröstning
- Extraval i stället för nyval

Tänkbara scenarier

- Svaga regeringar
- Starkare ställning för riksdagen
- Förändrade styrkeförhållanden mellan partierna? en omvälvning av partisystemet?
- Ser vi blockpolitikens svanesång? Uppstår nya konstellationer?
- Minskat förtroende för politiker?